

EDUKÁCIA MATKY PRI PROBLÉMOVOM DOJČENÍ

**Zuzana Janičková
Antónia Gelatová**

2014

DOJČENIE

Materské mlieko je najideálnejšou potravou pre dieťa vďaka svojmu jedinečnému zloženiu, ktorého kvalitu nemôže dosiahnuť žiadne umelé mlieko.

Dojčenie by malo byť ľahké a bezproblémové pre väčšinu matiek. Napriek tomu sa v praxi stretávame s rôznymi problémami pri dojčení, čo nám vytvára priestor pre edukačnú činnosť zameranú na získavanie vedomostí a praktických zručností, aby dojčenie prebiehalo bez komplikácií.

Jedným zo základných predpokladov úspešného dojčenia je technika dojčenia, ktorá vyžaduje vhodnú polohu, správne priloženie a prisatie sa.

Problémy s dojčením môžu vzniknúť na strane dieťaťa alebo na strane matky.

Najčastejšie problémy na strane dieťaťa:

- problémy s prisávaním a pitím
- žltacka
- nezrelí novorodenci
- rozštep pier alebo podnebia

PROBLÉMY S PRISÁVANÍM A PITÍM

Najčastejšie príčiny problémov s prisávaním:

- predovšetkým nevhodná poloha,
- opuchnuté dvorce a naliate prsníky,
- prirastená uzdička pod jazykom,
- lieky podané matke počas pôrodu (napr. epid. analgéria, väčšie množstvo infúzií),
- príliš intenzívne odsávanie dieťaťa po pôrode.

PROBLÉMY S PRISÁVANÍM A PITÍM

Edukácia u matky sa zameriava na:

- tréning satia pomocou kŕmenia po prste,
- poučenie matky o význame strihania uzdičky pod jazykom,
- odsávať len tých novorodencov, ktorých stav si to po pôrode skutočne vyžaduje.

KŔMENIE DIEŤAŤA PO PRSTE

Pomôcky: vysterilizovaná fľaša s OMM alebo striekačka, tenká hadička (napr. nazogastrická sonda), leukoplast na fixáciu hadičky.

Postup: jeden koniec hadičky sa umiestni pozdĺž bradavky alebo prsta a zafixuje sa leukoplastom. Druhý koniec sa ponorí do fľaše s mliekom alebo napojí na striekačku. Priložíme dieťa k prsníku.

ŽLTÁČKA

Príčina: zvýšená hladina bilirubínu v sére. Ikterické deti môžu byť ospalé, čo má za následok nedostatočné dojčenie.

Edukácia matky o:

- nevhodnosti podávania vody, glukózy a iných náhrad,
- poučiť matku o helioterapii,
- poučiť matku o odstriekavaní mlieka z prsníka,
- častejšie ponúkať dieťaťu prsník,
- začať dojčiť čo najskôr po pôrode,
- poučiť matku o význame kolostra a jeho laxatívnom účinku, ktorý podporuje vyprázdňovanie mekónia a smolky, ktoré obsahujú Bi. Zabraňuje sa tak jeho reabsorbácii z čriev.

NEZRELÍ NOVORODENCI

Materské mlieko mení svoje zloženie podľa dĺžky tehotnosti. Mlieko matiek predčasne narodených detí obsahuje viac bielkovín a viac imunologicky aktívnych látok. Nezrelí novorodenci sú často slabí na to, aby mohli byť účinne dojčení.

Edukácia matky spočíva v :

- poučení matky o význame materského mlieka,
- podporovať rozvoj laktácie,
- poučiť matku o metódach odstriekavania mlieka,
- poučiť matku o kŕmení zo šálky,
- zabezpečiť včasný kontakt s dieťaťom,
- prikladanie k matke a dojčenie ako náhle to stav dieťaťa dovolí,
- podporovať kontakt koža na kožu,
- dbať na správnu polohu pri dojčení a správne prisatie
- emocionálne podporiť matku.

ROZŠTEP PIER ALEBO PODNEBIA

Väčšinu deti s rozštepom možno dojčiť. Problémy vznikajú hlavne so zachytením prsníka a tiež posúvaním mlieka dozadu.

Edukovať matku o:

- kontakte koža na kožu,
- o rôznych polohách pri dojčení, nájdení tej najvhodnejšej pre správne prisatie (napr. vertikálna poloha),
- poučiť matku o odstriekavaní a uskladňovaní mlieka ak dojčenie nie je možné,
- používanie pomôcok ako napr. špeciálneho dlhého cumľa alebo protézy na prekrytie rozštepu,
- poskytnúť matke emocionálnu podporu.

NAJČASTEJŠIE PROBLÉMY U MATKY

Nedostatok mlieka

Problémy s prsníkmi:

- ploché, invertované bradavky
- ragády a fisúry bradaviek
- bolestivé zdureníe a nadbytok mlieka
- blokovanie mliekovodov a mastitída

NEDOSTATOK MLIEKA

Je najčastejším dôvodom, ktorý udávajú matky pre ukončenie dojčenia. Neschopnosť tvorby mlieka je však veľmi zriedkavá. U niektorých žien sa len nástup laktácie oneskorí. Príčinou býva nevhodná poloha a neúčinne satie dieťaťa.

Edukácia matky:

- vysvetliť matke podstatu dojčenia,
- vysvetliť matke ako funguje tvorba mlieka,
- nechať matke priestor na vyjadrenie svojich pocitov,
- kontrolovať polohu a prisatie dieťaťa,
- podporovať matku v kontakte koža na kožu,
- častejšie prikladať dieťa k prsníkom,
- odporučiť zohrievanie prsníkov teplou vodou a obkladmi,

NEDOSTATOK MLIEKA

- poučiť matku o stláčaní prsníka počas dojčenia – stláčanie zvyšuje vnútorný tlak v prsníku, čo najmä v prvých dňoch pomáha dieťaťu dostať viac kolostra. Technika stláčania: neprechádzať prstami po prsníku smerom k dieťaťu, ale len stlačiť a držať. Stláčanie nemá byť bolestivé.
- nevyvolávať u matky stres, úzkosť, zbytočným vážením alebo sledovaním hmotnostného prírastku, čo inhibuje u matky tok mlieka.
Ak je tok mlieka nízky, deti často na prsníku zaspávajú.
- prijímať dostatočné množstvo tekutín (okolo 2 l denne) – vyhýbať sa nadbytočnému pitiu,
- poučiť matku o možnosti zvyšovať tvorbu mlieka pomocou bylín, napr.: senovka grécka, benedikt lekársky, lucerna, jastrabina, malinový list, fenikel, pivovarské kvasnice, žihľava atď.

PLOCHÉ A INVERTOVANÉ BRADAVKY

Tieto matky by mali nosiť pred pôrodom v podprsenke špeciálne formovače bradaviek. Po pôrode by mali svoje bradavky pred každým dojčením vytvarovať.

Klobúčiky na bradavky sa neodporúčajú, pretože často môžu zhoršiť poškodenie bradaviek. Okrem toho sa pri ich používaní môže znížiť tvorba mlieka.

Edukácia matky:

- získať matku pre spoluprácu,
- vysvetliť, že dieťa saje z prsníka nie z bradavky,
- pomoc pri skúšaní rôznych polôh pri dojčení,
- pomáhať matke s vyklenutím bradavky použitím napr. ručnej odsávačky.

RAGÁDY A FISÚRY BRADAVIEK

Vznikajú nesprávnym priložením a prisatím dieťaťa na prsník, čo ľahko poškodí bradavku a vznikajú bolestivé praskliny. Tie znepríjemňujú každé priloženie dieťaťa a negatívne ovplyvňujú dojčenie. Vznikajú už po jedinom nesprávnom priložení a dlho sa hoja.

Edukácia matky:

- upraviť techniku dojčenia, najprv nakrmiť dieťa z menej bolestivého prsníka,
- nepoužívať na bradavky mydlo ani dezinfekčné roztoky- vysušujú a pripravujú ich o ich prirodzený pach,
- bradavky netreba umývať ani pred dojčením- pre novorodenca je vhodné, keď je vystavený rovnakým baktériám ako matka, pretože v jej mlieku sú aj protilátky proti týmto baktériám,
- nepoužívať masti, ktoré môžu upchať vývody mliečnych žliaz,
- vhodné je natrieť dvorec na konci dojčenia tzv. zadným mliekom – je bohatšie na tuky a obsahuje veľa protilátok,
- bradavky nechať čo najčastejšie na vzduchu,
- nepoužívať klobúčiky,
- jednoduchové odstriekavanie mlieka a pauza v dojčení.

Pri správnom prisatí sa zlepšenie pociťuje do 24 / 48 hod. a vyliečenie do týždňa.

BOLESTIVÉ ZDURENIE PRSNÍKOV A NADBYTOK Mlieka

Bolestivé zdurenie prsníkov je stav, keď sú prsia opuchnuté, tvrdé a bolestivé. Bradavka sa sploští a tak sa zhorší prisatie dieťaťa. Mlieko je potom nutné odstriekavať. Najčastejšie vzniká na 3. až 5. deň po pôrode.

Nadbytok mlieka je stav, keď sú prsia preplnené, teplé a boľavé. Nalíatie sa zmierni v priebehu 1 alebo 2 dní. Riešením je čo najčastejšie dojčiť a odstraňovať prebytok mlieka. Príčinou je často chybný postup pri prisávaní alebo skoré odtiahnutie dieťaťa od prsníka, čo vedie k nadprodukcii mlieka.

Edukácia matky:

- o príčinách vzniku zdurených a naliatych prsníkov,
- o dôležitosti a význame pravidelného vyprázdňovania prsníkov,
- o neustálej kontrole správnosti prisatia a polohy dieťaťa,
- časté dojčenie,
- aplikácia teplých obkladov na prsníky pred dojčením,
- aplikácia studených obkladov po kŕmení dieťaťa,
- poučiť matku o metódach odstriekavania mlieka,
- aplikovať masáže a poklepávanie prsníkov a chrbta,
- na zníženie tvorby mlieka piť šalviový a mäťový čaj,
- veľmi osvedčenou metódou sú obklady z tvarohu,
- nosenie vhodnej podprsenky, ktorá dobre podopiera,

Pri veľmi naliatych prsníkoch pomáhajú obklady z kapustných listov:

- používame zelenú kapustu, ideálne z chladničky,
- obalíme prsník a necháme pôsobiť približne 20 minút 2 x d.

Pri opuchnutých dvorcoch je možné aplikovať tzv. kvetinkovú masáž (obr.), ktorá môže pomôcť dieťaťu, aby sa prisalo.

BLOKOVANIE MLIEKOVODOV A MASTITÍDA

Zablokovaný mliekovod je bolestivá, opuchnutá, zatvrdnutá masa v prsníku.

Mastitída je bakteriálna infekcia prsníka, ktorá sa zvyčajne vyskytuje u dojčiacich matiek. Baktéria vstupuje do prsníka cez trhlinku alebo poranenie na bradavke. Často si vyžaduje ATB liečbu. Je sprevádzaná horúčkou a intenzívnejšou bolesťou.

Príčina vzniku je hlavne obmedzovanie dojčenia, zle priloženie, nedostatočné satie a vypudzovací reflex. Prioritou je preto zlepšiť drenáž z postihnutej časti prsníka.

Edukácia matky:

- pokračovanie v častom dojčení, dbať na správnu techniku dojčenia,
- aplikácia tepla na postihnuté miesto pred dojčením,
- odpočinok,
- liečiť horúčku len ak sa matka cíti zle,
- studené obklady po dojčení, odstriekavanie mlieka, masáž prsníkov,
- nenosiť tesnú podprsenku,
- pri infekčnej mastitíde – ATB.

Každá žena by pri odchode z pôrodnice mala ovládať a prakticky využívať správnu techniku dojčenia. Tým sa zaistí prospievanie dieťaťa a predíde sa tak možným komplikáciám s prsníkmi.

Ďakujeme za pozornosť.

